

KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL

**A MUNKAERŐ-FELMÉRÉS MÓDSZERTANA
2002**

Budapest, 2002

© Központi Statisztikai Hivatal, 2002

Készült
a Központi Statisztikai Hivatal
Életszínvonal- és emberierőforrás-statisztikai főosztályának
Munkaügy-statisztikai osztályán

ISSN 0231-0554
ISBN 963 215 462 2

Főosztályvezető:
dr. Lakatos Judit

Osztályvezető:
Lindnerné dr. Eperjesi Erzsébet

Összeállította:
Lindnerné dr. Eperjesi Erzsébet
Mihályffy László

Közreműködött:
Kovács Anna
Nádas Magdolna
Váradi Rita
Varga Anna

A kiadvány megrendelhető:
a KSH Marketingosztályán, 1024 Budapest II., Keleti Károly u. 5-7.
Telefon: 345-6570, fax: (36-1) 345-6699
E-mail: marketing.ksh@office.ksh.hu

A kiadvány megvásárolható:
a KSH Statisztikai Szakkönyvesboltjában, 1024 Budapest II., Keleti Károly u. 10.
Telefon: (36-1) 212-4348
valamint a KSH megyei igazgatóságain
Internet: www.ksh.hu

Másodlagos publikálás csak KSH forrásmegjelöléssel történhet!

Tartalom

1.	A MAGYAR MUNKAERŐ-FELMÉRÉS KIALAKULÁSA.....	3
2.	A MUNKAERŐ-FELMÉRÉS VONATKOZÁSI KÖRE ÉS GYAKORISÁGA.....	5
2.1.	Vonatkozási kör.....	5
2.1.1.	A háztartás fogalma.....	5
2.2.	A vonatkozási hét vagy referenciaidőszak.....	6
3.	A MUNKAERŐ-FELMÉRÉS FOGALMAI.....	7
3.1.	A gazdasági aktivitás.....	7
3.2.	Foglalkoztatottság.....	7
3.2.1.	Az egyórás kritérium használatának indokai.....	8
3.2.2.	A jövedelmet biztosító munka fogalma.....	9
3.2.3.	Átmeneti távollét a munkából.....	9
3.2.4.	Alulfoglalkoztatottak.....	10
3.2.5.	Munkaidő.....	10
3.3.	Munkanélküliség.....	11
3.3.1.	A munkanélküliség fogalma.....	11
3.3.1.1.	Az aktív munkakeresés kritériuma.....	12
3.3.1.2.	A rendelkezésre állás kritériuma.....	12
3.3.2.	Tartósan munkanélküliek.....	13
3.4.	Gazdaságilag nem aktív népesség.....	13
3.4.1.	Passzív munkanélküliek.....	14
3.5.	A számított mutatók köre.....	14
4.	MINTAVÉTEL.....	16
4.1.	A minta kialakítása.....	16
4.1.1.	A célsokaság, a mintavételi keret.....	16
4.1.2.	A rétegek, lépcsők kialakítása.....	16
4.1.3.	A kiválasztási arány.....	16
4.1.4.	A mintanagyság alakulása a különböző időszakokban.....	17
4.1.5.	A címkiválasztás.....	18
4.2.	Az adatszolgáltatói kör frissítése, a minta rotációja.....	18
4.3.	A mintából történő becslés.....	19
4.3.1.	Teljeskörűsítés, súlyozás.....	19
4.3.2.	Korrekció, kalibrálás.....	20
4.4.	A minta helyességének, pontosságának és megbízhatóságának vizsgálata.....	22
5.	ADATFELVÉTEL TERVEZÉSE.....	24
5.1.	A kérdőív.....	24
5.1.1.	A 2001–2002-ben hatályos kérdőív alapján nyerhető információk.....	24
6.	AZ ADATFELVÉTEL FOLYAMATA.....	27
6.1.	Az összeírás.....	27
6.2.	Az adatok kódolása.....	27
6.3.	Adatrögzítés, adatbevitel.....	28
6.4.	Adatfeldolgozás.....	28
6.5.	Adatvédelem.....	28

6.6. A felkeresések sikeressége, a megíiusulás	28
6.6.1. A felkeresések jellemzői.....	28
6.6.2. A megíiusulás	29
7. ADATKÖZLÉS, TÁJÉKOZTATÁS	32
8. FÜGGELÉK	33
8.1. Kiegészítő felvételek	33
8.2. A Munkaerő-felmérésnél alkalmazott osztályozási rendszerek	34
8.2.1. A gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEÁOR).....	34
8.2.2. A foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR)	36
8.2.3. A foglalkoztatási viszony (státus) osztályozási rendszere (FVO).....	36
8.2.4. A legmagasabb iskolai végzettség.....	39
8.2.5. Területi osztályozás	38
9. KÉRDŐÍVEK	
10. MELLÉKLET	
10.1 Kiadványok, amelyekben használtuk a munkaerő-felmérés eredményeit	
10.2 A KSH módszertani kiadványsorozatában eddig megjelent kötetek	

1. A MAGYAR MUNKAERŐ-FELMÉRÉS KIALAKULÁSA

A 90-es éveket megelőzően a népesség aktivitási kategóriák szerinti számbavétele nem tartozott a folyamatos munkaügy-statisztika kiemelkedő fontosságú területei közé.

Egy-egy részsokaságra vonatkozó adatok – például a nagyvállalati körben foglalkoztatottak létszáma – viszonylag nagy gyakorisággal álltak rendelkezésre. A teljes népességre vonatkozó aktivitási információkat a népszámlálások biztosították. A népszámlálásokból származó foglalkoztatási információk – amelyek közvetlen összefüggésben álltak a nemzetgazdaság teljesítményével – azonban már ebben az időszakban is különlegesnek bizonyultak. Ezért a népszámlálások és a kereseti statisztikához kapcsolódó létszám-információk felhasználásával, s fokozatosan más adatforrások (társadalombiztosítási nyilvántartások, APEH-adatok) bevonásával az 1950-es évektől kezdve a KSH évente összeállította a munkaerómérleget. A gazdasági és társadalmi rendszerváltás után a '90-es években az egy konkrét naptári napra vonatkozó szintetikus statisztika azonban részben aggregáltsága, részben gyakorisága miatt nem volt alkalmas a munkaerő-piaci folyamatok megfelelő mélységű megismerésére, a megváltozott foglalkoztatáspolitikai igényeinek kielégítésére, a tényleges munkaerőpiac kialakulása után. Míg a foglalkoztatással kapcsolatos információk iránti igények folyamatosan nőttek, az intézményi statisztikák ennek egyre kevésbé tudtak megfelelni. A munkanélküliség megjelenése és a gazdaságilag inaktív népesség számának ugrásszerű növekedése csak emelte a foglalkoztatási információk jelentőségét. Jóllehet a munkanélküliség szintjének mérésére a '80-as évek végétől kiépült a foglalkoztatási törvény előírásainak megfelelő, adminisztratív nyilvántartásokon alapuló regisztrációs munkanélküli statisztika, ez azonban csak erre az egy aktivitási kategóriára vonatkozó információkat gyűjtötte, és nem adott átfogó képet a munkaerőpiac állapotáról. Olyan adatgyűjtési rendszer kiépítése vált szükségessé, mely

- a népszámláláshoz, illetve a munkaerómérleghez hasonlóan az összes munkaerő-piaci kategóriát átfogja;
- gyakorisága megfelelő ahhoz, hogy a munkaerő-piaci változásokat nyomon kövesse.

A piacgazdaságokban, ahol a munkanélküliség a gazdaság kísérő jelensége, ez az igény lényegesen előbb jelentkezett. Számos országban kiépült egy olyan háztartási kikerdezésen alapuló adatgyűjtési rendszer, amely kielégítette az előbbi követelményeket. Ezen adatgyűjtések őseinek az Amerikai Egyesült Államokban kidolgozott felmérés, a *Current Population Survey (CPS)* tekinthető. A '80-as években új lendületet kapott a módszertani, fogalmi rendszer harmonizálására irányuló törekvés is, amely a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal (*International Labour Office, ILO*) vezetésével zajlott. Az ILO ajánlásai alapján kidolgozott fogalmi rendszer lehetővé tette a foglalkoztatottság és a munkanélküliség alakulásának a mindenkorin munkaügyi szabályozástól, illetve annak változásától független megfigyelését, a

korrekt nemzetközi összehasonlítást, ugyanakkor bizonyos fokú szabadságot is enged a nemzeti sajátosságok érvényesülésére.

A Központi Statisztikai Hivatal 1992-ben vezette be a munkaerő-felmérést (*Labour Force Survey*), amely alkalmas a foglalkoztatás és munkanélküliség konzisztens mérésére. Azóta ez a felvétel a foglalkoztatási és a gazdasági aktivitási információk legfontosabb forrása. Ezzel a felvétellel lehetővé vált a munkában lévők és a munkával nem rendelkezők jellemzőinek jobb megismerése és az eredmények felhasználása a kutatásokban, a foglalkoztatáspolitikai alakításában. Ugyanakkor mód nyílt a magyar viszonyok összehasonlítására más országok helyzetével, hiszen a világ számos országában évtizedek óta végeznek lakossági felvételen alapuló adatgyűjtést. Azon túl, hogy az alapfelvétel illeszkedik a nemzetközi statisztikai rendszerhez, jelentőségét növeli, hogy lehetőséget teremtett a gazdasági aktivitással összefüggő részterületek mélyebb elemzésére is kapcsolódó kiegészítő felvételek lebonyolításával.

2. A MUNKAERŐ-FELMÉRÉS VONATKOZÁSI KÖRE ÉS GYAKORISÁGA

2.1. Vonatkozási kör

A felvétel a **magánháztartásokban élő népességre** terjed ki. A demográfiai kérdések a háztartás összes tagjára, a gazdasági aktivitásra vonatkozó kérdésblokk pedig csak a 15–74 évesekre vonatkozik.

Az ILO ajánlás a 15 éves és ennél idősebb lakosok gazdasági aktivitásának vizsgálatát javasolja, függetlenül az országonként eltérő szabályozástól. Magyarországon a munkavállalási kor alsó határa a betöltött 16. életév. A gyakorlatban azonban – miután a fiatalok nagy része több mint 12 évet tölt az iskolarendszerben, ezáltal a tanulási idő meghosszabbodása, továbbá a 18 éves korra felemelt iskolakötelezettség miatt – a 18 évesnél fiatalabbak csak szórványosan, illetve csak alkalmilag vannak jelen a munkaerőpiacon. A felső korhatár megállapításakor a hivatal a skandináv országok gyakorlatát követte, miután Magyarországon is 70 év felett a munkaerő-piaci jelenlét marginális, így indokolt a felső korhatár alkalmazása. Ezáltal a felvétel költségei is kisebbek, és egyben az idős háztartások mentesülnek a felvételben való részvétellel járó terhek alól.

2.1.1. A háztartás fogalma

A felvétel alapegysége a lakóegység, illetve az ott található nem intézményi háztartás. A **háztartás**, azon személyek közössége, akik folyamatos életviteli költségeiket részben, vagy egészben közösen viselik, azaz egyazon jövedelmi és fogyasztói közösség tagjai. A rokon kapcsolatok, illetve az adminisztratív ismérvek – a lakásbejelentés – ebből a szempontból másodlagosak.

A háztartás tagjai közé tartoznak azok a személyek, akik a vonatkozási héten életvitelszerűen a lakásban laknak, így azok is, akik:

- a vonatkozási héten üdülés, látogatás vagy kórházi ápolás miatt voltak távol;
- a más helységben vagy külföldön dolgozók, ha azok időről időre hazatérnek, s a háztartás jövedelméhez keresetükkel hozzájárulnak;
- a távol levő (albérletben, rokonoknál, kollégiumban lakó) tanulók, ha anyagi ellátásukról elsődlegesen az adatszolgáltató háztartás gondoskodik;
- a háztartással együtt élő szerződéses eltartottak;
- a háztartással együtt élő állami gondoskodás alatt állók;
- a háztartással együtt élő polgári szolgálatot teljesítő sorkatonák.

A háztartás tagjaivá történő minősítés független az állampolgárságtól.

Nem tartoznak a háztartás tagjai közé:

- azok a családtagok, akik jövedelmükből önállóan gazdálkodnak, vagyis nem tartoznak a háztartás fogyasztói közösségéhez;

- azok a szerződéses eltartottak, akiknek ellátásához a háztartás csak anyagilag járul hozzá;
- azok a személyek, akik a vonatkozási héten csak átmenetileg – pl. rokonlátogatás céljából – tartózkodnak az adott háztartásnál;
- azok, akik tanulás vagy munkavégzés miatt szíveségből (nem albérlőként) laknak az adatszolgáltató háztartásnál, de ellátásukról nem ez a háztartás, hanem máshol élő családjuk gondoskodik;
- azok a személyek, akik tanulás vagy munkavállalás miatt huzamosan külföldön tartózkodnak, és nem részesei a háztartás fogyasztásának, illetve keresetükkel nem járulnak hozzá a háztartás jövedelméhez;
- a szabadságvesztésüket töltő személyek;
- a sorkatonák (kivéve a háztartással együtt élő, polgári szolgálatot teljesítő sorkatonák);
- a lakásban lakó társbérlők, albérlők, ágybérlők, háztartási alkalmazottak.

A háztartás állhat egy vagy több családból és az azokkal közös háztartásban élő rokon, vagy nem rokon személyekből, de közös háztartásban élhetnek családot nem képező személyek is. Egyetlen személy „egyedülálló” háztartást alkot.

2.2. A vonatkozási hét vagy referenciaidőszak

Magyarországon a munkaerő-felmérés **a hónap 12. napját magába foglaló heti munkaerő-piaci állapotot méri fel**, a hetet hétfőtől vasárnapig számolva. Ez a referenciahét, más néven vonatkozási hét. A kikérdezés havonta egy héten át, a vonatkozási hetet követő héten folyik, és a kérdések többsége a referenciahétre vonatkozik (eltéréseket lásd 1. ábra), ha a kérdésben nem szerepel az időszak megjelölése. Vannak olyan kérdések is, amelyek nem a referenciahétre vonatkoznak. *Ilyen a munkakeresésre, az oktatásban, továbbképzésben való részvételre vonatkozó kérdés, amely az elmúlt 4 hétre vagy a rendelkezésre állás időtartama, ami a következő 2 hétre vonatkozik.* A munkaerő-felmérés három, statisztikailag egyenértékű részmintából áll, így minden hónapban van összeírás.

3. A MUNKAERŐ-FELMÉRÉS FOGALMAI

3.1. A gazdasági aktivitás

A gazdasági aktivitás szempontjából mérvadó tevékenységek azok, melyek hozzájárulnak a nemzeti össztermék előállításához. Ezen tevékenységek közé a piaci jellegű termelés és szolgáltatások tartoznak.

A felvételen a nem piaci keretek között folyó termelő- tevékenységek nem tartoznak a gazdasági aktivitás szempontjából figyelembe vehető tevékenységek körébe.

A 15–74 éves népesség a vonatkozási héten végzett tevékenysége alapján az alábbi két csoportba sorolható:

- **gazdaságilag aktív népesség** (rendelkezésre álló munkaerő, illetve munkaerő- kínálat) ;
- **gazdaságilag nem aktív (inaktív) népesség.**

Gazdaságilag aktív népesség: a népesség azon része, amelyik munkavállalóként vagy munkakeresőként megjelenik a munkaerőpiacon, azaz **a foglalkoztatottak és a munkanélküliek.**

Gazdaságilag inaktív népesség: akik nem tartoznak sem a foglalkoztatottak, sem a munkanélküliek körébe.

A munkaerő-felmérés a gazdasági aktivitás fogalmait a nemzetközi ajánlásokban szereplő definícióknak megfelelően használja, így a felvétel eredményei nemzetközileg összehasonlíthatók. A felvétel célja a népesség 3 fő kategóriába sorolása a munkavállalási hajlandóság alapján, így fontos, hogy a határeseteket, a kettős státusúakat hová soroljuk. A 15–74 éves népesség osztályozásánál – az ILO ajánlásoknak megfelelően – a következő prioritások érvényesülnek: elsőbbséget kap a foglalkoztatottság a munkanélküliséggel, a munkanélküliség pedig a gazdasági inaktivitással szemben. Vagyis, aki a vonatkozási héten legalább egy órát dolgozott, de ugyanakkor keresett másik munkát, az foglalkoztatott, míg a munkát kereső tanuló munkanélküli lesz. A munkanélküli minősítés kizárja a legkisebb mértékű munkavégzést is.

3.2. Foglalkoztatottság

A nemzetközi ajánlásokat követve a munkaerő-felmérés alapján **foglalkoztatottnak tekinthető mindenki, aki a vonatkozási héten legalább egyórányi, jövedelmet biztosító munkát végzett (egyórás kritérium), vagy rendszeres munkájától csak átmenetileg volt távol.**

A felvétel szempontjából közömbös, hogy a jövedelmet biztosító munka milyen jogi keretekben zajlik.

A **katonák elvileg** foglalkoztatottnak minősülnek, mivel a nemzeti számlák (SNA) fogalmi rendszere szerint a védelmi tevékenység hozzájárul a nemzeti össztermék létrehozásához. (A katonaság nélküli foglalkoztatotti kategória az ún. civil gazdaságilag aktív népesség – '*civilian labour-force*'). Az Eurostat módszertani megjegyzései szerint a sorkatonai időt töltő állampolgárok nem részei a gazdaságilag aktív népességnek a gazdaságilag aktív népességnek, mivel nem intézeti népesség, nem tartoznak a felvétel vonatkozási körébe. A magyar publikációs gyakorlatban külön utalás van arra, ha a sorkatonák létszáma szerepel a foglalkoztatottak számában. Ez a létszámadat külső forrásból (adminisztratív nyilvántartás) származik, így a sorkatonákról mint egyénekről nem minden demográfiai és egyéb személyes ismerv áll rendelkezésre.

A magyar munkaügy-statisztika fogalmi rendszerének megfelelően 1997-ig a **gyermekgondozási díjban (gyed)** és **gyermekgondozási segélyben (gyes) részesülők** is szerepeltek a gazdaságilag aktív népesség kategóriájába. 1995 novemberében Prágában az átalakuló országok számára megfogalmazott ajánlások szerint – melyet az ILO Munkaügyi Statisztikusok XVI. Nemzetközi Konferenciája 1999-ben fogadott el – a gyermekgondozással kapcsolatos ellátásokban részesülőket is a vonatkozási hétre jellemző tényleges tevékenységük alapján kell osztályozni. Ha tehát az e csoportba tartozók a vonatkozási héten munkát kerestek, és megfeleltek a munkanélküli kritériumának, akkor munkanélkülinek, ha dolgoztak, akkor foglalkoztatottnak, ha pedig egyik előbbi csoportba sem voltak sorolhatók, akkor inaktívnak minősülnek. A foglalkoztatottak, a gazdaságilag aktívak és a gazdaságilag nem aktívak számát 1997-ig mindkét fogalmi rendszer szerint publikáltuk, 1998-tól azonban csak a nemzetközi ajánlásoknak megfelelő adatok szerepelnek a magyar publikációkban.

3.2.1. Az egyórás kritérium használatának indokai

- így a foglalkoztatottságnak az adott országban létező valamennyi típusát figyelembe lehet venni;
- az országos szintű munkaerő-kereslet meghatározásánál vagy a munkaerő, illetve a munkamennyiség felhasználását igénylő elemzéseknél (versenyképesség, termelékenység) megteremthető a kapcsolat a hozzáadott érték és a felhasznált munka mennyisége (ténylegesen teljesített munkaórák) között.
- a munkanélküliséget, mint a munkával rendelkezés teljes hiányát lehet definiálni.

Gyakran éri ezt a foglalkoztatotti definíciót az a vád, hogy az, aki egy órát dolgozik egy héten nem tekinthető foglalkoztatottnak, ezért a mutató torzít, hiszen a munkával tulajdonképpen nem rendelkezőket is a foglalkoztatottak közé sorolja. A magyar munkaerő-felmérésből származó adatok azt mutatják, hogy az egyórás kritérium nem jelent komoly torzítást a foglalkoztatottak számbavételénél. A vonatkozási héten 12 óránál kevesebbet dolgozók aránya – úgy a ténylegesen ledolgozott, mint a szokásos munkaidőt tekintve – átlagosan mintegy 0,2%-ra tehető.

3.2.2. A jövedelmet biztosító munka fogalma

Munkának számít az alkalmazottként, társas vállalkozás vagy szervezet tagjaként, alkalmi vagy időnymunkásként, egyéni vállalkozóként, bedolgozóként, segítő családtagként a háztartáshoz tartozó gazdaságban, vagy vállalkozásban végzett tevékenység, a megbízási szerződés vagy szóbeli megállapodás keretében végzett munka.

Gazdaságnak csak azok a mezőgazdasági vállalkozások minősülnek a felvételen, amelyekben a megtermelt állati vagy növényi termékekből számottevő mennyiséget piaci értékesítésre szánnak. A „számottevő mennyiség” meghatározására történtek kísérletek, de a szakértők úgy ítélték meg, hogy ez elsősorban attól függ, hogy a gazdaságból származó jövedelem milyen mértékben járul hozzá a háztartás összjövedelméhez. Ennek mérése nem tartozik a felvétel hatáskörébe. A válaszdóra van bízva annak eldöntése, mit tekint számottevő mennyiségnek.

Jövedelmet biztosító munkánál a **jövedelem** lehet:

- pénzjövedelem: munkabér vagy vállalkozásból eredő haszon, függetlenül attól, hogy közvetlenül a munkavégzés után vagy későbbi időszakban realizálódik;
- természetbeni bér vagy juttatás;
- részesedés a háztartáshoz tartozó gazdaságból, vállalkozásból származó jövedelemből segítő családtagként végzett tevékenység alapján.

Mindazok, akik munkájukért a felsorolt ellenszolgáltatások bármelyikében részesülnek, **foglalkoztatottnak** minősülnek, ide értve az önállókat is, akik a vállalkozásukból eredő haszon reményében végeznek valamilyen tevékenységet.

Nem számít munkának (jövedelem termelőtevékenységnek):

a más háztartásnak vagy intézménynek ingyen nyújtott bármilyen segítség, társadalmi munka, kalákamunka, a saját ház, lakás építése, felújítása, javítása, a tanulmányokhoz kötődő szakmai gyakorlat keretében végzett munka (még akkor sem, ha azért valamilyen díjazást is kap az érintett), valamint a háztartásban, a ház körül végzett munka, beleértve a mezőgazdasági jellegű munkákat is, hacsak ez utóbbit nem jelentősebb értékesítési céllal végezték.

3.2.3. Átmeneti távollét a munkából

A foglalkoztatottak köre magában foglalja azokat a személyeket is, akik munkájuktól a vonatkozási időszakban átmenetileg távol voltak. Az átmeneti jelleg azt jelenti, hogy a dolgozó rendelkezik olyan munkával, amelyben korábban dolgozott, a referenciahéten felfüggesztette a munkavégzést, ám oda vissza fog térni. A visszatérés feltétele, hogy a munkáltatójával jogi kapcsolatban álljon, azaz szóbeli vagy írásbeli munkaszerződéssel vagy más biztosítékkal rendelkezzen arról, hogy meghatározott vagy meghatározatlan időn belül visszatérhet a munkájához. Nem szükséges feltétel viszont az, hogy a távollét időszakára fizetést kapjon (például fizetés nélküli

szabadság esetén), ha a távollét 3 hónapnál rövidebb. Az idénymunkát végzők az idényen kívül – amennyiben más munkát nem vállalnak ez idő alatt – nem tekintjük munkával rendelkezőnek, ők tehát akkor nem foglalkoztatottak.

Az átmeneti távollét okai lehetnek:

- saját betegség, illetve beteg gyermeke ápolása;
- szülési szabadság;
- szabadság;
- többletmunkaidő ellentételezése;
- felmondási idő töltése;
- munkavégzést gátló időjárási viszonyok;
- kötetlen vagy változó idejű munkarend;
- a munkáltató átmenetileg szünetelteti a munkát;
- munkaügyi vita (sztrájk);
- képzésben való részvétel (nem a szabadság terhére);
- egyéb esetek (pl. engedélyezett távollét).

3.2.4. Alulfoglalkoztatottak

Az **alulfoglalkoztatottságnak** két formája különböztethető meg: a látható (*visible*), amely a foglalkoztatottság elégtelenségét tükrözi, és a látens (*invisible*), mely az alacsony bérezésben, a szakképzettségnél alacsonyabb szintű foglalkoztatásban, alacsony termelékenységben stb. mutatkozik meg. A felvételen csak a látható alulfoglalkoztatottság statisztikai mérésére van lehetőség.

A munkaerő-felmérés lehetőséget teremt arra, hogy különbséget tegyünk a részmunkaidősök között aszerint, hogy saját elhatározásából vagy kényszerűségből, rajtuk kívül álló okokból dolgoznak rendszeresen a teljes munkaidőnél kevesebbet, vagy dolgoztak a vonatkozási héten kevesebbet a szokásosnál.

Alulfoglalkoztatottnak tekintjük mindazon foglalkoztatottakat:

- akiket a munkáltató gazdasági körülményei miatt nem tudott, illetve nem tud teljes munkaidőben foglalkoztatni;
- akiknek van ugyan rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk, de a vonatkozási héten ugyancsak gazdasági okokra hivatkozva munkáltatójuk átmenetileg szüneteltette a munkát, és egyben szeretnének többet dolgozni.

3.2.5. Munkaidő

A **szokásos (munkarend szerinti) munkaidő** fogalma az egy hétre általában jellemző munkaidőre vonatkozik. Szokásos munkaidőnek azt a munkaóraszámot tekintjük, amennyire az alkalmazottnak a munkaszerződése szól, önállóan pedig azt az időt, amennyire foglalkozása, üzletvitele folytatásához általában szüksége van.

Kötetlen munkaidőben dolgozóknál, alkalmi munkásoknál, ha munkaidejük erősen ingadozik, a „nagyon változó” választ kódoljuk. Egyes foglalkozásoknál az otthoni készenléti szolgálat napján (napjain) az általában szokásos munkaórát vesszük figyelembe.

Ezt az információt a vonatkozási héten ténylegesen dolgozóktól és a munkájuktól átmenetileg távol lévőkötől is kizárólag a főmunkára vonatkozóan kérdezzük akkor is, ha a megkérdezett az adott héten csak a második munkájában dolgozott.

A ténylegesen ledolgozott munkaidőként a főmunkában, és – amennyiben van – a második munkában (további munkaviszonyban) ledolgozott munkaidőt egyaránt számításba vesszük.

A foglalkoztatottak között megkülönböztetünk **teljes munkaidőben és részmunkaidőben** dolgozókat. A munkaerő-felmérés 2000 óta kétféle elhatárolást is lehetővé tesz. Az első a megjelölt szokásos heti munkaidőt veszi alapul (a teljes munkaidő határát általában 36 óránál húzva meg), a másik a megkérdezett saját besorolását.

Főmunkának az esetleg több, jövedelmet biztosító munka közül azt tekintjük, amelyiket a megkérdezett annak tart. Ha a válaszoló ezt nem tudja eldönteni, akkor az számít főmunkának, amelyben a megkérdezett a heti összes munkaórájának általában a nagyobb részét tölti.

Második, további munka az a munka, amit a többféle munkát végző, több munkahelyen dolgozó válaszoló annak tart, vagy amelyikben általában a kevesebb munkaidőt tölti.

3.3. Munkanélküliség

3.3.1. A munkanélküliség fogalma

A nemzetközi ajánlások szerint a munkanélküliség három kritérium egyidejű teljesülése esetén áll fenn. Ennek megfelelően a felvételben munkanélkülinek tekintjük azokat a személyeket, akik:

- a vonatkozási héten nem dolgoztak, és nincs is olyan munkájuk, amelytől átmenetileg távol voltak;
- aktívan kerestek munkát a kikérdezést megelőző négy hétben;
- munkába tudnának állni két héten belül, ha találnának megfelelő munkát (rendelkezésre állás).

A munkanélküliek sajátos csoportját alkotják azok, akik a vonatkozási héten nem dolgoztak, de már találtak munkát, amit legkésőbb 90 napon belül (2000-ig 30 napon belül) elkezdenek. Rájuk nem vonatkozik a három kritérium egyidejű teljesülése. (2001-ben a 30 napon belül új állást kezdők száma 2500, a 60–90 napon belül kezdőké mintegy 1000 volt.)

3.3.1.1. Az aktív munkakeresés kritériuma

Az aktív munkakeresés kritériuma azt jelenti, hogy a megkérdezett aktív lépéseket tett a kikérdezést megelőző négy hétben, hogy alkalmazotti munkát találjon, vagy önálló vállalkozásba kezdjen. Aktív munkakeresésnek számít, ha a megkérdezett:

- állás után érdeklődött a Munkaügyi Központ helyi kirendeltségénél, vagy magán-munkaközvetítőnél;
- közvetlenül keresett meg munkáltatókat;
- hirdetést adott fel, hirdetésre válaszolt;
- hirdetést olvasott;
- rokonoknál, ismerősöknél érdeklődött;
- közalkalmazotti, köztisztviselői pályázatot adott be;
- vállalkozásának indításához engedélyek, pénzügyi források beszerzését intézte;
- földet, telket, üzlethelyiséget keresett önálló vállalkozásához;
- tesztet írt, vizsgát tett, vagy meghallgatáson volt;
- első ízben jelentkezett a munkaügyi kirendeltségen (csak 2003-tól).

Nem tekinthetők aktív munkakeresőnek azok, akik jelentkeztek állásra, és a döntésre várnak, vagy akik várják a munkaügyi kirendeltség értesítését.

Nem tekinthetők továbbá automatikusan munkanélkülinek azok sem, akiket a munkaügyi központok helyi kirendeltségei nyilvántartásba vettek mint regisztrált munkanélkülit. (2003-tól ez alól kivétel az az eset, ha először jelentkezett az érintett a munkaügyi kirendeltségen.)

A regisztrált munkanélküliek megítélése országonként eltérő. A nyilvántartásba vétel általában előfeltétele annak, hogy valaki munkanélküli-támogatásban részesülhessen. Ez azonban nem minden esetben esik egybe a tényleges munkakeresési szándékkal. Ezért, bár mindenkitől megkérdezzük, hogy nyilvántartásba vették-e mint munkanélkülit, a regisztrált munkanélküliek esetében is vizsgáljuk, hogy megfeleltek-e a hármas kritériumnak. (A felvétel adatai alapján 2000-ben a regisztrált munkanélkülieknek 54%-a tekinthető munkanélkülinek az ILO kritériumok szerint, 5%-uk foglalkoztatott volt, 41%-uk pedig inaktív).

3.3.1.2. A rendelkezésre állás kritériuma

A rendelkezésre állás kritériuma azt jelenti, hogy a munkával nem rendelkező személy, ha találna állást, munkába tudna állni két héten belül, azaz tanulás, egészségi állapot, családi kööttségek, egyéb okok nem akadályoznák meg a munka megkezdését.

A munkanélküliség *átlagos időtartamának* mérése a munkakeresés időtartamára vonatkozó kérdésre adott válaszon alapul. Torzítást okozhat, hogy a megkérdezett nem emlékszik a munkakeresés kezdetének pontos idejére, illetve figyelmen kívül hagyhat olyan rövidebb időszakokat, amikor dolgozott, vagy nem keresett aktívan állást. A munkanélküliek száma állomány jellegű

változó, nagysága az adott időszak beáramlásától és a munkanélküliség átlagos időtartamától függ. A felmérés adatai alapján csak az adott időpontban folyamatban lévő munkanélküliségi periódusok átlagos hosszát tudjuk kimutatni. Arra a kérdésre, hogy a munkanélküliségből kilépők hány hétig voltak ténylegesen munkanélküliek, nem rendelkezünk információval. Tekintve, hogy egy vizsgált időpontban a munkanélküliségi periódusok befejezetlenek, a hosszabb ideje tartó periódusok nagyobb arányban fordulnak elő az állományban, mint a tényleges be- és kiáramlásban, a rövid periódusok pedig alulreprezentáltak maradnak. Így fordulhat elő, hogy a munkanélküliek számának csökkenése ellenére tovább nő a munkanélküliség átlagos időtartama. Ugyanakkor a beáramlás hirtelen növekedése esetén nő azok aránya, akiknél a periódus rövidebb, s így a munkanélküliség növekedése ellenére csökkenhet az átlagos időtartam. Mindezeket figyelembe kell venni a felvételtől származó átlagos munkanélküliségi időtartamok vizsgálatakor.

3.3.2. Tartósan munkanélküliek

A tartós munkanélküliséget a munkanélküliségben töltött idő alapján határozzák meg. Hazánkban **tartósan munkanélkülieknek** a 12 hónapja, vagy annál régebben aktívan munkát keresőket tekintjük, az ettől eltérő kategorizálás minden esetben megjelölésre kerül.

3.4. Gazdaságilag nem aktív népesség

A népesség tekintélyes részét alkotják azok, akik nem tudnak vagy nem akarnak munkát vállalni. Ők nem részei a munkaerő-kínálatnak, nem szereplői a munkaerőpiacnak. A népességszámot rendkívül heterogén, tagjai különböző mértékben kötődnek a munkaerőpiachoz. A munkavállalási kor alattiak, illetve a fiatalok nagy része 18–20 éves koráig az iskolarendszerben marad, és a munkaerőpiaci belépésre készül. A munkavállalási kor feletti többsége életkorából következően már nem kíván dolgozni, bár élethelyzetüktől függően még többen vagy kevesebben benntaradnak a munkaerőpiacon. Vannak olyan élethelyzetek (gyermekgondozás, gyermeknevelés), amikor az érintettek átmenetileg nem kívánnak dolgozni, holott a koruk, munkavégző képességük alapján arra alkalmasak. Vannak, akik betegségük miatt végleg vagy hosszabb időre munkaképtelenné válnak, és az inaktivitás lehet önként választott állapot is, de az esetek többségében részben személyes, részben gazdasági körülmények motiválják a döntést. A munkaerőpiaci kötődés mértékére az inaktivitás okait vizsgáló kérdésekre adott válaszokból lehet következtetni, továbbá vannak olyan csoportok, mint a pályakezdők, nyugdíjazás előtt állók, akiknek munkaerőpiaci kötődését célszerű külön vizsgálni.

Azok az inaktívak, akik az ismertetett kritériumok alapján sem foglalkoztatottnak, sem munkanélkülinek nem tekinthetők, vagyis akik:

- a vonatkozási héten nem dolgoztak, illetve nem volt rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk;

- nem is kerestek „aktívan” munkát;
- vagy kerestek ugyan munkát, de nem álltak készen arra, hogy két héten belül dolgozni kezdjenek.

A munkaerő-piaci kötődés szempontjából kitüntetett figyelmet érdemelnek a passzív munkanélküliek, ők állnak legközelebb a munkaerőpiachoz. E csoport nemzetközileg is jól definiált módon elhatárolható csoportja a gazdaságilag nem aktívaknak.

3.4.1. Passzív munkanélküliek

Ez a sajátságos csoport (mely az ILO-ajánlásokban „*discouraged workers*”-ként szerepel) helyzetét tekintve nagyon közel áll a munkanélküliekhez.

Összefoglalóan úgy jellemezhetjük őket, hogy a munkaerőpiacról kényszerítő körülmények következtében maradtak távol. (Ennek többféle oka lehet, szakmájuk iránt alacsony a kereslet a területi munkaerőpiacon, gazdaságilag depressziós környéken élnek stb.)

Passzív munkanélkülinek tekintjük azokat a személyeket, akik:

- a vonatkozási héten nem dolgoztak, és nincs is olyan rendszeres, jövedelmet biztosító munkájuk, amelytől a vonatkozási héten átmenetileg távol voltak;
- szeretnének dolgozni, de nem keresnek aktívan munkát, mert úgy gondolják, hogy úgysem találnának;
- munkaerő-piaci okokból (nincs a szakmájuknak megfelelő munka);
- kedvezőtlen személyi jellemzőik miatt (hiányzik a szükséges képzettségük, illetve túl fiatalok, vagy túl idősek ahhoz, hogy munkát találjanak);
- munkába tudnának állni 2 héten belül, ha találnának számukra megfelelő munkát.

Ennek a csoportnak a megfigyelése azért fontos, mert ők is – mint a munkanélküliek – a kihasználatlan munkaerő-kínálat részét képezhetik, ezért **rejtett munkanélkülieknek tekinthetők**. A róluk beszerezhető információk fontos részét képezik a munkaerő-piaci helyzet átfogó vizsgálatának, hiszen gazdasági fellendülés idején hasonlóan viselkednek, mint a munkanélküliek, nagyobb valószínűséggel lépnek be a munkaerőpiacra, mint a gazdaságilag nem aktív népesség más csoportjai.

3.5. A számított mutatók köre

A munkaerőpiac egyensúlyi állapotának alapvető mutatói:

Munkanélküliségi ráta: a munkanélkülieknek a gazdaságilag aktív népességen belüli aránya.

Tartósan munkanélküliek aránya: a tartósan munkanélküliek összes munkanélkülieken belüli aránya, a munkanélkülieket a 30, illetve 90 napon belül elhelyezkedők nélkül számítva.

Gazdasági aktivitási arány: a foglalkoztatottak (sorkatonákkal együtt) és a munkanélküliek együttes számának népességen belüli aránya,

Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a népességen belüli aránya.

E két utóbbi mutató nagyságát alapvetően meghatározza, hogy milyen korú népességre vonatkoztatjuk. A leggyakoribb vonatkozási csoportok a következők:

- munkavállalási korú népesség, ami lehet:
  - hagyományos, 15–54 éves nő, illetve 15–59 éves férfi
  - aktuális, a nyugdíjkorhatár lépcsőzetes emeléséhez tartozó életkorok,
- 15–64 éves népesség (nemzetközi összehasonlítás);
- 15–74 éves népesség (munkaerő-felmérés alapértelmezése);
- 15 évnél idősebb népesség (kelet-közép-európai és csatlakozás előtt álló országok gyakorlata);
- meghatározott korcsoportok.

1. tábla

Az aktuális munkavállalási kor értelmezése a hazai statisztikai gyakorlatban

Év	Férfi	Nő
1994	15–59	15–54
1995	15–59	15–55
1996	15–59	15–55
1997	15–59	15–56
1998	15–60	15–56
1999	15–60	15–56
2000	15–61	15–57
2001	15–61	15–57

4. MINTAVÉTEL

4.1. A minta kialakítása

4.1.1. A célsokaság, a mintavételi keret

A KSH által végzett munkaerő-felmérés mintavételi kerete részét képezi a mintegy 725 ezer karbantartott – azaz kétévente ellenőrzött – címet tartalmazó Egységes Lakossági Adatfelvételi Rendszernek (továbbiakban ELAR). Ezen belül az „M” mintavételi keret hivatott szolgálni a lakossági munkaerő-felmérést, amelynek mind nagysága, mind gyakorisága szempontjából megkülönböztetett szerepe van az ELAR-on belül. (Az ELAR-minta tartalmazza még a „H” mintát, mint a Háztartási költségvetési felvétel mintáját, valamint a „T” mintát, az egyéb társadalmi felvételek mintáját.)

A munkaerő-felmérés mintája lakásminta, a mintába került lakásokban minden háztartásról, illetve annak minden tagjáról kérünk valamilyen információt.

4.1.2. A rétegek, lépcsők kialakítása

A munkaerő-felmérés lakásmintája többlépcsős, rétegezett valószínűségi minta.

- A 15 000 vagy ennél több főt számláló településeken a népszámlálási számlálókörzet az elsődleges, a lakás a másodlagos – és egyúttal végső – mintavételi egység (lépcső).
- A kisebb településeken az elsődleges, a másodlagos, illetve az utolsó mintavételi egységek rendre a település, a számlálókörzet, illetve a lakás.

Rétegeképző ismérvek: földrajzi egység, településnagyság-kategória, lakóövezet (pl. városközpont, külváros, lakótelep stb.).

Az így kialakított rétegekből mind a települések, mind a számlálókörzetek véletlenszerűen, nagysággal arányos valószínűséggel kerülnek kiválasztásra. Minden kiválasztott számlálókörzetből a mintába egyszerű, véletlen kiválasztással jelöljük ki a végső mintavételi egységeket, a lakásokat.

4.1.3. A kiválasztási arány

Mivel a munkaerő-felmérés mintája lakásokból áll, a kiválasztási arány definíció szerint a mintába kijelölt lakások számának a teljes körű lakásszámhoz viszonyított aránya. A kiválasztási arány a minta 130 rétegében más-más mértékű, országos szinten a kiválasztási arány jelenleg 0,9%. Az 1995–1997. között az 1., a 2., a 3., valamint a 8. és a 9. nagyságkategóriájú (azaz 0–1999., illetve 20 000-nél több főt számláló) településekből körzetenként 3–3 lakás, a 4., az 5., a 6., valamint a 7.

nagyságkategóriájú (azaz 2000–19 999 főt számláló településekről), valamint Budapestről körzetenként 4–4 cím került a mintába a várható nagyobb meghíúsulás miatt.

1998-tól egységesen minden körzetből negyedévenként 3, havonta egy-egy címet választunk ki, így a havi minták teljesen azonos struktúrájú és pontosan egyharmad nagyságú almintái a negyedéves mintáknak.

4.1.4. A mintanagyság alakulása a különböző időszakokban

1992-ben a minta 9961 népszámlálási számlálókörzetből állt, amelyek az ország 671 települését fedték le. Ez a minta – a meghíúsulásoktól eltekintve – negyedévente mintegy 30 ezer háztartásról adott információt. A véletlenszerűen kiválasztott népszámlálási körzetekből egyenként 3-3 cím adta az adatgyűjtés mintáját. A kérdezők munkájának egyenletességét a negyedéves minta három almintája biztosította, a II. negyedévtől kezdve a felkeresések során a kérdezőbiztosok minden hónapban körzeteik egyharmadában járták végig a kijelölt címeket.

1993-ban mintacsökkentés történt, amelynek eredményeképpen a mintakörzetek száma 9961-ről 8272-re, a mintában szereplő települések száma 671-ről 581-re csökkent.

A 24 ezer címnek (50–51 ezer fő) a meghíúsulások miatti csökkenése azonban a minta reprezentativitását is veszélyeztette, ezért 1993-ban véletlenszerűen kiválasztott pótcímekkel növelhették az összeírók a ténylegesen összeírt háztartások számát. Ezt követően azokban a körzetekben, ahol a tapasztalat alapján nagyobb volt a meghíúsulás, körzetenként 4–4 címet kaptak az összeírók. Az így kapott havi részmintáknak nem volt közös része, és statisztikailag nem voltak egyenértékűek, ezért havi gyakoriságú becslésekre nem alkalmasak.

1998-ban a területi elemzésekre alkalmas adatok iránti igény a minta számottevő növelését és a havi minta egyenletes terítését tette szükségessé, ekkor a havi részminták statisztikailag egyenértékűvé váltak. (A minta átalakításával egy időben a teljeskörűsítés módszere is módosult.)

1998-tól a mintában 751 település és 12 577 számlálókörzet van. Sikeres adatgyűjtés negyedévente mintegy 33 ezer háztartásnál valósul meg, ami gyakorlatilag mintegy 66 ezer ember kikérdezését jelenti.

**A negyedévente felkeresett háztartások és személyek száma, a felkeresések rendje
1992–2002 között**

Időszak	A sikeresen kikérdezett		A felkeresések rendje
	háztartások száma	személyek száma	
	(ezer fő)		
1992	30	55	Havonta körzetenként egy-egy cím (a negyedéves minta egyharmada minden körzetben).
1993–1997	22–24	47–50	Havonta a körzetek egyharmadában mindhárom (esetleg négy) kijelölt cím (a negyedéves minta körzeteinek egyharmada).
1998	33	66	Havonta körzetenként egy-egy cím (a negyedéves minta egyharmada minden körzetben). (Statistikailag független részminták)

4.1.5. A címkiválasztás

A lakáscímek kiválasztása címkiválasztási algoritmus alapján, számítógéppel, központilag történik. A megyei igazgatóságok ennek helyességét még egyszer ellenőrzik, s így az ellenőrzött címek kerülnek az összeírókhoz.

4.2. Az adatszolgáltatói kör frissítése, a minta rotációja

A minta cseréje egyszerű rotációs eljárás segítségével történik. Minden háztartás, amelyik egyszer bekerül a mintába, hat egymást követő negyedévben marad benne, utána végleg elhagyja azt. Eszerint két egymást követő negyedév mintájának közel 5/6 része azonos (ha eltekintենék a nem válaszolástól és a körzetcserétől, a közös rész pontosan a minta 5/6-a lenne).

A rotációs eljárás csak akkor módosul, ha a mintába kerülő körzetekből a véletlen mintavétel szabályai szerint kiválasztható címek száma elfogy. Ekkor új körzetet kell a körzetregiszterből választani, ami a régi körzetből származó cím kiesését jelenti akkor is, ha az adott cím még nem szerepelt az előírt hat alkalommal. Ekkor az új címet úgy tekintjük, mint a már megkezdett cím folytatását.

A körzetváltások általában a naptári év kezdetekor, januárban történnek. Ha egy meglévő címet már három egymást követő negyedévben felkerestek, és a körzet a továbbiakban már nem szerepel a választhatóak között, akkor a régi helyett kiválasztott új körzetből származó új címre csak a további három alkalommal mennek ki az összeírók.

4.3. A mintából történő becslés

4.3.1. Teljeskörűsítés, súlyozás

A munkaerő-felmérés létszámadatai a megfigyeléseknek a mintasúlyokkal súlyozott összegei. A minta minden egyes háztartásához tartozik egy w_k mintasúly, és ez érvényes minden a háztartáshoz tartozó személyre is. Korábban a mintasúlyok lakásokra, jelenleg háztartásokra vonatkoznak. A mintából a következő formulával becsülünk létszámadatokat:

$$\hat{Y} = \sum_k w_k Y_k \quad (1)$$

ahol Y_k valamilyen megfigyelt ismérv értéke a k -ik háztartásra vonatkozóan, és az összegzés a minta összes háztartására vonatkozik. Átlagokat az

$$\hat{R} = \hat{Y} / \hat{X} \quad (2)$$

formulával lehet becsülni, ahol $\hat{X}$, $\hat{Y}$ az előző képlet szerint meghatározott létszámbecslések.

A w_k mintasúlyok két lépésben keletkeznek, az első lépésben a mintavételi tervnek megfelelő, ún. elsődleges súlyok jönnek létre. Ezek előállítására a minta 130 rétegen alapul (a mintabővítés előtt a rétegek száma 107 volt). A rétegek kialakításában a megyehatárok, valamint a településnagyság-kategóriák játszanak szerepet. A h -edik rétegben az elsődleges mintasúly a következő:

$$w_h = L_h / l_h \quad (3)$$

ahol L_h a lakott lakások teljes körű számának becslése, l_h pedig a mintában összeírt lakások száma erre a rétegre vonatkozóan; $h=1, 2, \dots, 130$. A w_h mintasúly érvényes a minta h -ik rétegéhez tartozó összes lakásra és az azokban élő összes személyre és háztartásra. A teljes körű lakásállományra vonatkozó információt évente egyszer frissítik. A frissített állomány településsorosan áll rendelkezésre. Az adatokat a rétegeknek megfelelően aggregálva, olyan teljes körű L_h^0 számok adódnak, amelyek magukban foglalják az üres lakások számát is.

Többféleképpen is lehet L_h^0 ismeretében a lakott lakások L_h számát becsülni a h -ik rétegre. Erre a célra használható a mintából származó információ, bizonyos esetekben azonban előnyös lehet a mintától független, külső információ alkalmazása. Jelenleg az 1996. évi mikrocenzus megfelelő adata tűnik a legalkalmasabbnak erre a célra.

Az L_h lakásszámot végül is az

$$L_h = L_h^0 (1 - r_h) \quad (4)$$

összefüggéssel határozzuk meg, ahol L_h^0 a teljes lakásállomány nagysága, r_h pedig az üres lakások aránya a lakások között a h -ik rétegben. A minta egyes rétegein belül minden lakáshoz ugyanaz a w_h elsődleges mintasúly tartozik. Mivel w_h kiszámításánál l_h csak a megfigyelt lakások számát jelenti, azok a lakások pedig, amelyekben megghiúsult az adatgyűjtés, figyelmen kívül maradnak, a megghiúsulásokat bizonyos mértékig az elsődleges mintasúly is ellensúlyozza.

4.3.2. Korrekció, kalibrálás

Ha a munkaerő-felmérés adatainak feldolgozása az előző alfejezetben ismertetett elsődleges mintasúlyokra épülne, akkor – elsősorban a megghiúsulások következtében – egyes létszámadatok számottevően torzítottak lennének. Ennek elkerülése érdekében korrekciós eljárást, pontosabban kalibrálást¹ alkalmazunk, és korrigált becsléseket használunk. A kalibrálásnak két célja van. Egyrészt mérsékli a megghiúsulások torzító hatását, másrészt biztosítja, hogy a főbb demográfiai megoszlások tekintetében a minta jól közelítse az ország népességét.

A kalibrálás főbb sajátosságai a következők:

- a módszer 20 földrajzi egységre (Budapestre és 19 megyére) nézve megteremti a férfiak és a nők 10–10 korcsoportja becsült létszámadatának egyezését a népszámlálás megfelelő, továbbszámított adatával;
- megyén belül kialakítható a népesség megoszlásának a helyes aránya a megyei jogú város(ok) és a megye többi része között;
- az említett 20 földrajzi egységre a módszer lehetővé teszi a háztartástagok száma szerinti átlagos háztartásnagyság helyes mértékének figyelembevételét és ezen keresztül a háztartások számának korrekt becslését;
- az alkalmazott módszer, az általánosított iteratív skálázások módszere [Darroch és Ratcliff, 1972; Csiszár, 1993; Mihályffy, 1994] megfelel az ún. minimális információvesztés elvének, és ezért a korrigált súlyrendszer nem tartalmaz szélsőségesen kis és nagy értékeket (azaz, a korrigált és a korrigálatlan súlyokból képzett hányadosok viszonylag szűk korlátok között változnak).

Az általánosított iteratív skálázások módszere igen egyszerű, működése a következőképpen vázolható:

A területi egységek, nemek és korcsoportok által meghatározott keresztosztályokból kiindulva, tekintsük mindazokat a mintához tartozó személyeket, akik egy adott keresztosztályhoz tartoznak. Szorozzuk meg e személyek elsődleges mintasúlyát egységesen egy olyan arányossági tényezővel, hogy az így kapott létszámbecslés a keresztosztály szintjén egyezzen meg a külső információból származó, továbbszámított létszámadattal. Tekintsük ezután a minta háztartásait, és az azokhoz tartozó személyek súlyát helyettesítsük azok átlagával, annak érdekében, hogy az egyes háztartásokban minden személynek azonos súlya legyen. Visszatérve az

---

¹ A kalibrálás speciális korrekciós eljárás, a korrekciós eljárások jelentős részét nem tekintjük kalibrálásnak.

előző lépéshez, ismételjük ezeket a lépéseket – a második lépéstől természetesen már nem az elsődleges mintasúlyokkal számolva – mindaddig, amíg a súlyok gyakorlatilag már nem változnak tovább.

Azokban a mintához tartozó lakásokban, amelyekben kettő vagy több háztartás található, e háztartásokhoz a kalibrálás után általában különböző korrigált súlyok tartoznak.

Nyilvánvaló, hogy a kalibrálásban kulcsfontosságú szerepet játszanak a továbbszámított népesség- és lakásszámok. Ez utóbbi adatokat, megfelelő részletezettséggel, évente rendszerint egy alkalommal frissítik, és azok rendszerint a tárgyévét megelőző év január 1-jei állapotát tükrözik. A munkaerő-felmérés eszmei időpontjának szempontjából ezek az adatok rendszerint már nem időszerűek, ezért helyettük 1998 januárjától már *előrejelzett* adatokat használunk. Ezt megelőzően, tehát 1997 decemberéig a tényleges továbbszámított népesség- és lakásszámok alkalmazására épült a kalibrálás, ami pl. 1997 decemberében is az 1996. január 1-jei adatok felhasználását jelentette. A korrekció korábbi gyakorlatával kapcsolatban meg kell még jegyeznünk azt, hogy a területi egységek száma a jelenlegi hússzal ellentétben 39 volt, mert a megyéken belül a városok és a községek külön szerepeltek, továbbá a korcsoportok száma nem 10 volt, mint most, hanem 16.

A népességszámnak a kalibrálásban játszott szerepénél a teljes lakónépesség – erre vonatkozik a teljes körű információ –, illetve a magánháztartásokban lakó népesség közötti eltérést figyelembe kell vennünk, mivel az adatgyűjtés az utóbbi körre vonatkozik. A népesség két említett csoportja közötti eltérés az intézeti népességhez tartozó személyekből adódik, akiknek számáról és területi megoszlásáról rendszerint csak igen szűk körű információ áll rendelkezésre. Ebben a vonatkozásban a jelen módszertani füzet megjelenésének időpontjában az 1996. évi mikrocenzusnak az intézeti népességre vonatkozó adatai közelítik meg leginkább a valós helyzetet.

A teljes körű népességszámokat havonként jelezzük előre, mivel a havonkénti adatgyűjtés eredményét is táblázzuk, jóllehet az adatközlés negyedéves. A feladat szempontjából fontos létszámadatok között csupán három olyan található, melynek van havonkénti idősora, és az teljesíti az idősor elemzés eszközeivel való modellezhetőség követelményeit. Ezek a következők:

- a teljes lakónépesség létszáma (2000. decemberéig);
- a férfiak és a nők létszáma a lakónépességen belül (1999. decemberéig).

A zárójelben szereplő dátumok e füzet megjelenésének időpontjában érvényesek. Mindhárom esetben egy-egy integrált autoregresszív modellt lehet illeszteni az idősorra, melynek alakja a következő:

$$w_t = \theta + \psi_1 w_{t-1} + \psi_2 w_{t-2} + \dots + \psi_{11} w_{t-11} + \psi_{12} w_{t-12} + a_t \quad (6)$$

ahol

$w_t = \Delta z_t = z_t - z_{t-1}$, tehát az eredeti sor első differenciái alkotnak stacionárius idősort,

a_t véletlen zavarás (fehér zaj),

$\psi_1, \psi_2, \dots, \psi_{12}, \theta$ paraméterek, az utóbbi a sor átlagos szintje.

Ezekkel a modellekkel 6–12 hónapra megbízhatóan előre lehet jelezni a szóban forgó létszámadatokat.

A kalibráláshoz 20x10 férfi és 20x10 női korcsoportok létszámára van szükség, megyénkénti teljes körű lakásszámokra többnyire csak éves adatok állnak rendelkezésünkre. Annak érdekében, hogy ezekben az esetekben is a három aggregált létszámadathoz hasonló előrejelzéseket állíthassunk elő, új eljárást kellett kidolgozni, amelyet a kvázi idősorok módszerének nevezünk. Ezt a következőkben terjedelmi okokból csak vázlatosan ismertetjük.

Kvázi idősoron valamilyen, formálisan a (6) egyenlőséghez hasonló összefüggést értünk, amelyben azonban *nincsen* véletlen hibtag. Ha adott valamely korcsoportos létszám, vagy megyei teljes körű lakásszám január 1-jei adata az 1992–2000. években, akkor a feladat olyan havonkénti kvázi idősor előállítás, amely 1992–2000 januárjában felveszi az adott értékeket, és emellett lehetőség szerint sima, sokszerű ingadozásoktól mentes. A kvázi idősoros előrejelzéseknek ez az eljárása jellegében, természetében eltér a hagyományos idősorelemzés módszereitől. A kvázi idősorok nem valószínűség-elméleti alapon működnek, előállításuk lineáris algebrai és matematikai programozási módszerekre épül, az előrejelzésekhez nem rendelnek szórás vagy konfidencia-intervallumot. Alkalmazásuk az előrejelzésben megfelelő körülményt igényel, ugyanakkor – több száz esetre vonatkozó kísérleti számítás (ex post előrejelzés 1990–1995-ös adatokból 1996-ra) tanúsága szerint – kielégítő eredményt szolgáltat.

Az előrejelzési eljárás utolsó lépésében a korcsoportos létszámadatok összegét az összes férfi, illetve az összes nő előre jelzett létszámához kell igazítani, mivel utóbbiak statisztikailag megbízhatóbbak. Még ezt megelőzően, az összes férfi és az összes nő előre jelzett létszámát a teljes lakónépesség előre jelzett létszámához kell igazítani, mivel előre jelzett teljes körű adataink közül az utóbbi a legmegbízhatóbb.

4.4. A minta helyességének, pontosságának és megbízhatóságának vizsgálata

A munkaerő-felmérésből származó adatok mintavételi hibájának kiszámításához a „jackknife” módszert használjuk, míg kezdetben az ismételt félminták módszerét használtuk erre a célra. A számítások a Robert E. Fay (US Bureau of Census, Washington D. C.) által kifejlesztett VPLX-szoftver alapján készülnek. A munkaerő-felmérés mintavételi tervéhez igazodva, a jackknife módszernek a rétegzett minták esetére vonatkozó változatát használjuk. A módszer implementálásánál a tekintett mutatóknak – foglalkoztatottak, munkanélküliek stb. – a minta elsődleges mintavételi egységeire felgyűjtött értékeiből indulunk ki, ezekből úgy képezzük az ún. pseudo-értékeket, hogy esetenként egy-egy elsődleges mintavételi egységet kihagyunk, a megfelelő rétegben a többi mintavételi egységhez tartozó kumulált értékeket pedig egy megfelelő tényezővel korrigáljuk. Tetszőleges θ becslt adat szórásnégyzetének becslése az adott esetben

$$v(\theta) = \frac{k-1}{k} \sum_{\alpha=1}^k (\theta_{\alpha} - \theta)^2,$$

ahol k az elsődleges mintavételi egységek száma a tekintett területi egységben – az ország egészére vagy pl. egy megyére vonatkozóan – és θ_α jelöli az adat becslését az α -adik elsődleges mintavételi egységhez tartozó megfigyelések elhagyása mellett; itt tehát minden egyes elsődleges mintavételi egység egy véletlen részcsoport szerepét játssza.

3. tábla

Az egyes gazdasági aktivitási csoportba tartozók száma (r) és a hozzájuk tartozó mintavételi hiba (s.e.) 95%-os megbízhatósági szinten, korcsoportok és nemek szerint, 2000. évben

Korcsoportok, nemek	Foglalkoztatottak*	Munkanélküliek	Inaktívak	Összesen**	Aktivitási arány	Munkanélküliségi ráta
	száma				%	
15–19 (r)	51 566	17 590	52 301	631 457	11,0	25,4
(s.e)	4 093	2 481	4 837		0,8	3,0
20–24 (r)	444 404	53 171	350 176	847 751	58,7	10,7
(s.e)	10 985	4 827	11 151		1,3	0,9
25–29 (r)	516 603	40 808	185 048	742 459	75,1	7,3
(s.e)	8 456	3 936	7 873		1,1	0,7
30–39 (r)	957 432	59 750	251 810	1 268 992	80,2	5,9
(s.e)	10 966	4 984	9 969		0,8	0,5
40–54 (r)	1 596 411	83 182	516 239	2 195 832	76,5	5,0
(s.e)	16 396	6 041	15 533		0,7	0,4
55–59 (r)	200 870	6 942	386 470	594 282	35,0	3,3
(s.e)	7 947	1 636	8 064		1,4	0,8
60–69 (r)	54 958	976	917 388	973 322	5,7	1,7
(s.e)	5 557	575	5 748		0,6	1,2
70–74 (r)	6 863	..	404 829	411 738	1,7	..
(s.e)	1 627	..	1 627		0,4	..
Összesen	3 829 107	262 465	3 574 261	7 665 833	53,4	6,4
	36 163	13 561	36 163		0,5	0,3
Ebből:						
Férfiak (r)	2 102 400	159 463	1 406 568	3 668 431	61,7	7,1
(s.e)	21 628	9 372	20 907		0,6	0,4
Nők (r)	1 726 707	103 002	2 167 693	3 997 402	45,8	5,6
(s.e)	22 789	7 073	22 789		0,6	0,4

* Sorkatonák nélkül.

** Az „Összesen” oszlop tartalma továbbvezetett népességszám, és ezért mintavételi hiba nem tartozik hozzá.

5. AZ ADATFELVÉTEL TERVEZÉSE

5.1. A kérdőív

A kérdőív kialakítása során három fontos szempontra kell tekintettel lenni:

- Az összehasonlíthatóság (lehetőleg ugyanolyan tartalmú adatok előállíthatóak legyenek, amelyekről már hosszabb idősor áll rendelkezésre);
- a hazai felhasználói igények;
- EUROSTAT-ajánlás, ILO-ajánlások, -szabályok.

A munkaerő-felmérés papíralapú adatgyűjtés, ezért fontos, hogy a kérdőív egyszerű, jól áttekinthető, és könnyen lekérdezhető legyen. A mintába bekerülőket hat egymás utáni negyedévben keresik fel az összeírók. Különösen a rövidek, illetve az áttekinthetőség betartása egyre nehezebb az egyre bővülő témakör és a részletesebb információigény miatt, a kérdőív kikérdezése egyre inkább igénybe veszi a válaszadó idejét, türelmét.

A kérdőív felülvizsgálata éves gyakoriságú, de változtatásra szerencsére nem minden évben kerül sor. A kérdőív a 2001. évvel bezárólag 6-szor változott.

Az alapkérdőív két részből áll: az Adatlapból, valamint a Gazdasági aktivitási kérdőívből, amelyhez alkalmanként kiegészítő kérdőív is társul, a teljes sokaság valamely részhalmazára vonatkozóan.

Az Adatlapon olyan alapvető információk szerepelnek, mint a demográfiai jellemzők, iskolai végzettség, állampolgárság, szociális ellátásban, nyugdíjban részesülés. Az Adatlapot a háztartás minden tagjáról ki kell tölteni.

Az egymást követő további öt kikérdezés során az Adatlapon csak az időközben bekövetkezett változásokat rögzítik az összeírók, a Gazdasági aktivitási kérdőívet viszont minden alkalommal újra fel kell venni a társadalom 15–74 éves tagjairól.

5.1.1. A 2001–2002-ben hatályos kérdőív alapján nyerhető információk

A magánháztartásokban élő teljes népességről

- születési év, hónap, nap
- születés hely (csak az ország)
  - ha nem Magyarország, az itt tartózkodás időtartama
  - ha ez tíz év vagy kevesebb, az évek száma
- nem
- állampolgárság
- családi állapot
- családi állás
- a háztartásfő és a hozzá fűződő rokoni kapcsolat
- egy évvel ezelőtti tartózkodási hely
  - Magyarországon belül a megye
  - Magyarországon kívül az ország

- legmagasabb befejezett iskolai végzettség
  - szint
  - szakterület
  - a megszerzés éve
- iskolarendszeren kívül szerzett szakmai (OKJ) végzettség
  - szakterület
  - a megszerzés éve
- társadalmi jövedelmekben részesülés, összeg megjelölése nélkül
  - gyermekgondozási ellátások: gyés, gyed, gyet
  - nyugdíj: öregségi, rokkantsági, hozzátartozói

A 15–74 éves népességről:

- dolgozott-e az elmúlt héten
  - ha nem, van-e olyan munkája, amitől távol volt
  - ha nem dolgozott, de van munkája, a távollét oka
- nyilvántartják-e regisztrált munkanélküliként
  - ha igen:
    - időtartam (hónap)
    - részesül-e munkanélküli-járadékban
    - részt vesz-e valamilyen munkaerő-piaci programban
- tevékenység egy évvel a felvételt megelőzően
- részvétel képzésben az elmúlt négy hétben
  - ha igen:
    - tagozat
    - az iskola, tanfolyam típusa, szakterülete
    - az oktatás, képzés célja, helye, formája, teljes időtartama, heti óraszám
- aktivitás szerinti önbesorolás

A foglalkoztatottakról:

- általános heti munkaidő (órában)
    - ha nem éri el a 40 órát, ennek oka
    - szeretne-e magasabb óraszámban dolgozni
  - ténylegesen ledolgozott heti munkaidő az elmúlt héten (a ledolgozott órák száma)
  - a szokásostól eltérő ledolgozott munkaidő
    - többletmunkaórák oka
    - a kevesebb munkaóra oka
  - az elmúlt heti munkarend
  - a jelenlegi munka kezdetének dátuma (hónap, nap)
  - második munka az elmúlt héten (ha van ilyen)
    - a foglalkoztatás jellege
    - ledolgozott munkaidő
    - második munka munkáltatójának főtevékenysége
    - másik munka keresése az elmúlt négy héten,
- ha igen, ennek oka:
- összesen hány óra kereső munkát vállalna
  - keresett-e munkát az elmúlt négy hét során

(lásd a munkakeresőkről gyűjtött információkat!)

- a munkahely jellemzői (lásd információk a jelenlegi vagy utolsó munkáról, munkahelyről)
  - foglalkozás
  - a munkakörére vonatkozó jellemző tevékenység
  - foglalkoztatási viszony
  - a munkaszerződés jellege
    - határozatlan vagy
    - határozott idejű
- a határozott idejű munkaszerződés hossza hónapokban és megkötésének oka

A munkakeresőkről (beleértve a másik munkát keresőket is):

- a munkakeresés oka
- elképzelés az új munkában elvárt jövedelemről (nettó Ft)
- a munkakeresést közvetlenül megelőző tevékenység
- a munkakeresés módja
- a munkakeresés időtartama (hét, hónap)
- a keresett munka típusa
  - alkalmazás teljes- vagy részmunkaidőben
  - önálló vállalkozás indítása
- rendelkezésre állás (munkába tudna-e állni két héten belül, ha találna munkát)
- dolgozott-e korábban, ha igen, mikor és miért szűnt meg ez a munkája

A korábban (8 évnél nem régebben) dolgozók utolsó munkájáról:

- a munkáltató cégszerű megnevezése, főtevékenysége
- telephely (ha van), és annak főtevékenysége
- a vállalat, intézmény, vállalkozás tulajdonformája
  - ha magán- vagy vegyes tulajdonú, tiszta vagy többségi tulajdonlású
- foglalkozás, a munkakörére vonatkozó jellemző tevékenység
- foglalkoztatási viszony
- a munkaszerződés jellege (határozatlan vagy határozott idejű, ha utóbbi, annak hossza hónapokban és a határozott idejű szerződés megkötésének oka)

A munkát nem keresőkről:

- miért nem keresett
- szeretne-e rendszeres fizetett munkát
- dolgozott-e korábban, ha igen, mikor és miért szűnt meg ez a munkája

6. AZ ADATFELVÉTEL FOLYAMATA

6.1. Az összeírás

A felvétel végrehajtására minden hónapban az adott hónap 19. napját tartalmazó héten kerül sor, a hetet hétfőtől vasárnapig számítva. Az összeíró a kiválasztott háztartásban élőket az előző (a hónap 12. napját magába foglaló) hétről kérdezi. A kérdések legtöbbször a megkérdezettnek az elmúlt héten végzett gazdasági tevékenységére irányul, az adott hónap 12. napját magába foglaló hétre vonatkozóan.

Az összeírók minden újonnan bekerült címen élő háztartásról, az adott háztartásban élő minden 15–74 éves személyről „Adatlapot”, „Gazdasági aktivitási kérdőívet” és a kijelölt személyekre vonatkozóan „Kiegészítő kérdőívet” töltenek ki. Az Adatlapok a további hat felkeresés alkalmával csak a változásokat kell jelölni, a Gazdasági aktivitási kérdőívől azonban minden alkalommal újat kell kitölteni.

Az adatgyűjtés túlnyomórészt személyes felkereséssel, kis részben telefonon történik. Az interjúkat a hivatal összeírói hálózatának tagjai készítik. Az összeírók a KSH által kiadott igazolvánnyal rendelkeznek. A kiadott cím felkeresésére előzetesen is bejelentkezhetnek a hivatal által kiadott értesítő lapon vagy telefonon.

A kérdezőbiztosok elmennek a kijelölt címekre, és felteszik a kérdőíven szereplő kérdéseket. Az összeírónak a kérdéseket és az előre nyomtatott válaszlehetőségek szövegét változtatás nélkül fel kell olvasnia. Csak akkor fűzhet a kérdéshez magyarázatot, ha a megkérdezett a kérdést nem érti, vagy észrevehetően félreértette.

A kérdőíveket a kapott válaszok alapján az összeíró tölti ki. A válaszokat lehetőleg szó szerint kell rögzíteni, az összeírónak akkor sincs joga megváltoztatni a kapott válaszokat, ha biztosan tudja, hogy ezek nem felelnek meg a valóságnak.

Az információkat lehetőleg az érintett személytől kell megszerezni, de elfogadható olyan felnőtt családtag válasza is, aki a szóban forgó személy adatait jól ismeri (proxi interjú).

A kitöltött kérdőíveket az összeírók személyesen vagy postán juttatják el a megyei igazgatóságokra.

A megyei igazgatóságok felelős munkatársai ellenőrzik a kérdőívek helyességét.

6.2. Az adatok kódolása

A kódolási tevékenység egységesítése érdekében a munkahely – munkáltató, illetve telephely főtevékenysége – gazdasági ágazatának és a válaszadó foglalkozásának továbbá az iskolai végzettség szakirányának kódolását az igazgatósági munkatársak végzik, mivel ez hosszabb időt és nagyobb szakértelmet igényel.

6.3. Adatrögzítés, adatbevitel

Az adatokat az igazgatóságok munkatársai rögzítik. Az adatbeviteli rendszer alapvetően két ágból áll:

- a rendszerbe újra bekerült (korábban már felvett) adatok módosítása;
- az újonnan bekerült címek teljes bizonylatainak rögzítése.

A kész fájlokat a megyei igazgatóság a KSH központi számítógépére vonalon továbbítja.

6.4. Adatfeldolgozás

A központi számítógépre érkezett megyei adatfájlokból az Informatikai főosztályon történik a feldolgozás, és készül el az egyedi adatbázis. A mintából nyert adatok teljeskörűsítéséhez szükséges súlyok korrekciója SAS, a táblázatok pedig TPL-programnyelven írt programok segítségével készülnek.

A negyedéves adatbázisok kialakítása SAS-programcsomagban írt programok segítségével történik.

6.5. Adatvédelem

A munkaerő-felmérés negyedéves állományait produktív könyvtárakban tárolják, amelyekhez csak a jogosultak férhetnek hozzá.

Az adatfelvétel során a megkérdezettek egyedi azonosító adatai, azaz neve és címe – az adatvédelmi törvénynek megfelelően – nem kerülnek sem a kérdőívre sem a gépi adathordozóra (a kérdőíven az ismételt felkeresés miatt vagy a vezetéknev első betűje és az utónév, vagy a családi állás szerepel). Az egyedi rekordokat tartalmazó adatállományból az egyes személyek nem azonosíthatók, és a róluk rögzített adatok más felvétellel, személyi azonosítókat tartalmazó nyilvántartásokkal nem kapcsolhatók össze.

6.6. A felkeresések sikeressége, a megíúsulás

6.6.1. A felkeresések jellemzői

A kérdezőbiztosnak az összeírás hetében, ha az első megkeresésre nem sikerül az adatokat összegyűjtenie, még kétszer meg kell kísérelnie a lakásba való bejutást, illetve a kikérdezést. Az összes felkeresés mintegy kétharmadában az első megkeresés alkalmával sikerül végrehajtani az összeírást. Az esetek negyedénél az összeírónak kétszer kell kimennie a megadott címre, a többi helyet pedig legalább 3-szor kell felkeresnie ahhoz, hogy az adatokat beszerezze.

A kikérdezés az esetek túlnyomó többségében személyesen történik (87%), a többi interjút telefonon bonyolítják le.

A próbálkozások száma csökkenthető az előzetes, levélben, telefonon vagy személyesen történő bejelentkezéssel. Ezt a lehetőséget a címek mintegy 30%-ánál használják ki az összeírók, javítva ezzel az összeírás hatékonyságát.

A felvétel sikerességéhez az is hozzájárul, hogy a kérdezés viszonylag gyorsan lebonyolítható és nincsenek igazán kényes kérdések.

6.6.2. A meghiúsulás

Ha a háromszori próbálkozás közül egy sem jár sikerrel, akkor meghiúsul az adott címen a felvétel. Ha az adatgyűjtés az adott címen nem hajtható végre, azt az összeíró az Adatlap „Meghiúsulás” rovatában a megfelelő kódszám beírásával jelzi. A meghiúsulás okai az alábbiak lehetnek:

- nem lakott lakás, üres lakás (ilyen a nem lakott nyaraló vagy lakás);
- tartós távollét (a teljes háztartás tartós távolléte, pl. az egész család üdülni ment; egyedülálló személy kórházban vagy rokonságnál tartózkodik, és a kikérdezés hetében nem várható vissza stb.);
- az adatszolgáltatás megtagadása (a teljes háztartás részéről); megszűnt lakás (lebontották, másik lakással összevonták, nem lakás, hanem üzlet, iroda céljára szolgál stb.);
- az eddigi adatszolgáltató háztartás elköltözött, akkor csak a korábbi adatszolgáltatótól való adatgyűjtés hiúsul meg. Az adatgyűjtésbe a beköltözött háztartást kell bevonni. A beköltözött háztartás adatszolgáltatásra történő megnyerése új beszerzésnek minősül;
- egyéb (pl. nyelvi problémák miatt nem sikeres az összeírás).

A véletlenszerűség elvének következetes érvényesítése azt kívánná, hogy minden kijelölt címet hat egymást követő negyedévben keressen fel az összeíró. Ha a lakás korábban üres volt, legközelebbre már lakottá válhat, a tartósan távol levők visszatérhetnek, ahol korábban a háztartás egy tagja megtagadta az adatszolgáltatást, legközelebb készségesebb családtagot lehet otthon találni, a korábban más célra szolgáló lakás most ismét lakásként működhet. Ezt a gyakorlatban nem lehet maradéktalanul érvényesíteni. Bizonyos esetekben értelmetlen a többszöri felkeresés, mert pl. egyértelmű, hogy a lakás nem lakás céljára szolgál, mert átalakították, ilyenkor, ha a második felkeresésnél is üresnek bizonyul a lakás, legközelebb új cím kijelölését lehet kérni. (Ez tulajdonképpen pótcím, így négy alkalommal szerepelhet a mintában.)

Az adatszolgáltatás megtagadása esetén az összeíró – ahol erre mód van, másik összeíró – a következő összeírásnál még egyszer megkísérli az adatfelvételt, s ha akkor sem sikerül az adott címen találhatóakat együttműködésre megnyerni, a legközelebbi alkalommal erre a címre már nem kell az összeírónak kimennie. (A mintában ez a cím végig megtagadásként szerepel.) A visszautasítás körülményeit mindkét esetben az Adatlap hátoldalán kell jelölni.

A válaszadó háztartások aránya valamelyest növekedett az elmúlt években. Általános – nemcsak Magyarországra jellemző tendencia –, hogy Budapesten és a nagy városokban szignifikánsan alacsonyabb a válaszoló háztartások aránya. A

meghiúsulás okát vizsgálva az üres lakás, illetve a tartós távollét a legnagyobb súlyú meghiúsulási ok.

4. tábla

A meghiúsulások aránya a meghiúsulások oka szerint

Év	Az összes felkeresendő háztartások száma	A háztartások megoszlása						
		az összes háztartás	a válaszoló háztartások aránya	a nem válaszoló háztartások aránya	üres vagy megszűnt lakás	tartós távollét, elköltözés	megtagadás	egyéb
%								
1993	92 078	100,0	82,2	17,8	8,4	4,7	4,3	0,1
1994	107 139	100,0	83,7	16,3	8,9	4,1	3,1	0,2
1995	119 467	100,0	81,4	18,6	8,1	4,8	5,2	0,5
1996	119 436	100,0	79,2	20,8	8,3	5,5	6,5	0,6
1997	119 648	100,0	78,6	21,4	8,3	6,4	6,1	0,6
1998	154 364	100,0	82,2	17,1	6,5	5,3	4,9	0,4
1999	151 507	100,0	87,6	12,4	3,8	5,2	2,9	0,4
2000	150 057	100,0	87,4	12,4	3,7	5,5	3,1	0,4

Ebből: Budapest

1998	22 395	100,0	67,0	33,0	7,0	12,6	14,3	0,2
1999	20 884	100,0	74,2	25,8	4,7	11,9	9,2	0,1
2000	20 207	100,0	72,7	27,3	4,3	9,9	13,0	0,1

Az egyszerre bekerült címek hullámonkénti meghiúsulási arányai csökkenő tendenciát mutatnak, vagyis a válaszolási arány a munkaerő-felmérésben az egymást követő hullámokban egyre nő, míg a minta nagysága lassan csökken. A második kikérdezés után jelentősen javul a válaszadási arány, hiszen aki kétszer már vállalta a felvételben való részvételt, arra lehet számítani a további hullámokban is, de ebben szerepe van az előbbieken ismertetett címfelkeresési gyakorlatnak is. A harmadik felkeresés után a válaszadási arány magas szinten stabilizálódik.

5. tábla

A megíiusulások száma és aránya hullámonként 2000 II. negyedében

	Első	Második	Harmadik	Negyedik	Ötödik	Hatodik	Összesen
	hullám						
Válaszolás	5 731	5 753	5 583	5 591	5 281	4 878	32 817
százalék	75,9	80,7	91,2	93,4	94,0	94,6	87,4
Megíiusulás	1 821	1 372	540	384	340	277	4 734
százalék	24,1	19,3	8,8	6,4	6,0	5,4	12,6
Üres lakás	668	469	67	63	56	38	1 361
százalék	8,8	6,6	1,9	1,1	1,0	0,7	3,6
Tartós távollét	712	450	294	206	232	181	2 075
százalék	9,4	6,3	4,8	3,4	4,1	3,5	5,5
Megtagadás	404	430	150	83	39	28	1 134
százalék	5,3	6,0	2,4	1,4	0,7	0,5	3,0
Egyéb	37	23	29	32	13	30	164
százalék	0,5	0,3	0,5	0,5	0,2	0,6	0,4
Összesen	7 552	7 125	6 123	5 975	5 621	5 155	37 551
százalék	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

7. ADATKÖZLÉS, TÁJÉKOZTATÁS

A munkaerő-felmérésből származó legfontosabb információkat a Hivatal havonta gyorstájékoztatóban teszi közzé. A havi adatok az előző három hónap mozgóátlagaiból képződnek. 1996-tól kezdődően „Munkaerő-piaci jellemzők” címmel negyedévente mintegy 24 táblázatot tartalmazó kiadványban jelennek meg a részletesebb adatok. A kiadvány kétnyelvű, magyarul és angolul tartalmaz a táblázatokon kívül rövid összefoglalót és módszertani megjegyzéseket is. „Munkaerő-felmérés, 1992, 1993, 1994, 1995 (Adattár)” című, valamint „A munkaerő-felmérés idősorai, 1992–2000” című kiadványokban a KSH a negyedéves és az éves adatokat adta közre magyar és angol nyelven. A területi információk felértékelődésével szükségessé vált regionális idősor publikálása. (A munkaerő-felmérés regionális idősorai 1992–2000.) A legfontosabb információkat tartalmazó táblázatok rendszeresen megjelennek a Statisztikai Havi Közleményekben, a KSH Évkönyvben és a Zsebkönyvben is. A rendszeres kiadványokon túl a nem publikált adatokat a KSH kutatási célokra esetenként elektronikus adattárolón rendelkezésre bocsátja költségtérítés ellenében. A KSH internetes honlapjáról (www.ksh.hu) elérhetők a foglalkoztatásra, munkanélküliségre vonatkozó legfrissebb adatok.

8. FÜGGELÉK

8.1. Kiegészítő felvételek

A munkaerő-felméréshez az alapfelvétel mellett időről időre, a gazdasági aktivitás körébe tartozó témákban kiegészítő felmérésekre kerül sor. Ezek közül 1998 II. negyedévtől minden év azonos negyedévében az Eurostat által meghatározott témára vonatkozó kiegészítő felvételt hajtjuk végre, az I. negyedévben az előző évi munkaerő-forgalomról vesszük fel az adatokat, a III. nyári negyedévben az utóbbi években nem volt felvétel, a IV. negyedévben pedig a hazai igényeknek megfelelő kiegészítő felvételre kerül sor.

Ezek 2002-ig a következők voltak:

- 1993. február–április: a gyedet, gyest igénybe vevő nők munkavállalási szándékáról
- 1993. július–szeptember: a részidős munkavállalási szándékról
- 1994. I. negyedév: az 1993. évi munkaerő-forgalomról
- 1994. III. negyedév: a háztartások jövedelmi helyzetéről
- 1994. IV. negyedév: az egyes személyek jövedelmeiről
- 1995. I. negyedév: az 1994. évi munkaerő-forgalomról
- 1995. II. negyedév: a nők élet-és munkakörülményeiről
- 1995. III. negyedév: a férfiak munkahelyi körülményeiről
- 1995. IV. negyedév: a szülési szabadságon levő, illetve a gyedet, gyest igénybe vevő nők munkavállalási lehetőségeiről
- 1996. I. negyedév: az 1995. évi munkaerő-forgalomról
- 1996. IV. negyedév: a fiatalok munkaerő-piaci helyzete
- 1997. I. negyedév: az 1996. évi munkaerő-forgalomról
- 1997. II. negyedév: részvétel az oktatásban, képzésben (és egyéb, munkával kapcsolatos kérdések)
- 1997. IV. negyedév: a fiatalok munkaerő-piaci helyzete
- 1998. I. negyedév: az 1997. évi munkaerő-forgalomról
- 1998. II. negyedév: részvétel képzésben és egyéb, munkával kapcsolatos kérdések
- 1998. IV. negyedév: a fiatalok munkaerő-piaci helyzetéről
- 1999. I. negyedév: az 1998. évi munkaerő-forgalomról
- 1999. II. negyedév: részvétel képzésben és egyéb, munkával kapcsolatos kérdések
- 1999. IV. negyedév: a 15–49 éves nők munkaerő-piaci helyzetéről
- 2000. I. negyedév: az 1999. évi munkaerő-forgalomról
- 2000. II. negyedév: átmenet az iskolából a munka világába
- 2000. IV. negyedév: a fiatalok munkaerő-piaci helyzete
- 2001. I. negyedév: a 2000. évi munkaerő-forgalomról
- 2001. II. negyedév: munkafeltételek, műszakrend
- 2001. IV. negyedév: család változóban
- 2002. I. negyed: a 2001. évi munkaerő-forgalomról
- 2002. II. negyedév: a 2001. évi munkaerő-forgalomról

8.2. A Munkaerő-felmérésnél alkalmazott osztályozási rendszerek

8.2.1. A gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere (TEÁOR)²

A TEÁOR 1998. január 1-jétől teljesen megegyezik az Európai Unión belül kötelezően alkalmazott NACE Rev. 1 osztályozási rendszerrel. Ezt megelőzően a magyar ágazati osztályozási rendszer azzal csak ágazatra – 2 számjegy mélységig – volt harmonizált.

A munkaerő-felmérés során választ kapunk az összeírt személy munkáltatójának a főtevékenységéről, valamint a munkáltató azon telephelyének főtevékenységéről is, melyen az érintett személy ténylegesen dolgozik (a két tevékenység nem minden esetben egyezik meg). A tevékenységek kódolása az igazgatóságokon 2001 óta 3 számjegy (alágazat) mélységben, míg azt megelőzően csak 2 számjegy (ágazati) mélységben történik.

8.2.2 A foglalkozások egységes osztályozási rendszere (FEOR)³

A FEOR az Európai Közösség által kötelezően alkalmazott ISCO-88 osztályozási rendszerrel csak főcsoport szinten (1 számjegy mélységben) egyezik meg, ugyanakkor egy „fordítókulcs” rendszer biztosítja mélyebb, akár foglalkozás szintű (4 számjegy mélységű) nemzetközi osztályozási rendszernek megfelelő információkat. A munkaerő-felmérésnél 1993 végéig még a korábbi FEOR szerint történt a kódolás, mely tartalmában és szerkezetében minden szinten eltért az ISCO-88 rendszerétől.

8.2.3 A foglalkoztatási viszony (státus) osztályozási rendszere (FVO)

A foglalkoztatási státus osztályozásának magyar változata, az FVO az ENSZ által jóváhagyott ICSE-93 osztályozással összhangban áll, 1999 óta érvényes bővített változata összevonásokkal feleltethető meg annak.

---

² Lásd TEÁOR-98 és a tevékenységek tartalmi meghatározása c. kiadványt.

³ Lásd FEOR-93 c. kiadványt.

A foglalkoztatási viszony osztályozási rendszerének (FVO) tagozódása a következő:

1. Alkalmazott

- 1.1. Alkalmazott közszolgálati jogviszonyban
  - 1.1.1. Köztisztviselői jogviszonyban álló
  - 1.1.2. Közalkalmazotti jogviszonyban álló
  - 1.1.3. Bírói, ügyészi jogviszonyban álló
  - 1.1.4. Szolgálati jogviszonyban álló
- 1.2. Egyéb alkalmazott határozatlan idejű szerződéssel
- 1.3. Egyéb alkalmazott határozott idejű szerződéssel (kivéve alkalmi munkás)
- 1.4. Alkalmi munkás

2. Szövetkezetek (dolgozó) tagja

3. Társas vállalkozás (dolgozó) tagja

- 3.1. Jogi személyiségű társas vállalkozás (kft., rt. stb.) tagja
  - 3.1.1. Alkalmazottal rendelkező jogi személyiségű társas vállalkozás tagja
  - 3.1.2. Alkalmazottal nem rendelkező jogi személyiségű társas vállalkozás tagja
- 3.2. Jogi személyiség nélküli társas vállalkozás (bt. stb) tagja
  - 3.2.1. Alkalmazottal rendelkező jogi személyiség nélküli társas vállalkozás tagja
  - 3.2.2. Alkalmazottal nem rendelkező jogi személyiség nélküli társas vállalkozás tagja

4. Önálló (egyéni vállalkozó)

- 4.1. Önálló (egyéni vállalkozó) alkalmazott nélkül
  - 4.1.1. Mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) alkalmazott nélkül
  - 4.1.2. Nem mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) alkalmazott nélkül
- 4.2. Önálló (egyéni vállalkozó) 1–10 alkalmazottal
  - 4.2.1. Mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) 1–10 alkalmazottal
  - 4.2.2. Nem mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) 1–10 alkalmazottal
- 4.3. Önálló (egyéni vállalkozó) 10-nél több alkalmazottal
  - 4.3.1. Mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) 10-nél több alkalmazottal
  - 4.3.2. Nem mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló (egyéni vállalkozó) 10-nél több alkalmazottal

5. Segítő családtag

- 5.1. Mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló segítő családtagja
- 5.2. Nem mezőgazdasági tevékenységet folytató önálló segítő családtagja

6. Foglalkoztatási státus szerint nem besorolható személyek

Megfeleltetés az ICSE-93 és az FVO(99) között.

ICSE-93 (International Classification of Status in Employment)	FVO (99) (Foglalkoztatási viszony osztályozási rendszere)
1. Alkalmazott	1. Alkalmazott
2. Munkáltató	3.1.1. Alkalmazottal rendelkező jogi személyiségű társas vállalkozás tagja
	3.2.1. Alkalmazottal rendelkező jogi személyiség nélküli társas vállalkozás tagja
	4.2. Önálló (egyéni vállalkozó) 1–10 alkalmazottal
	4.3. Egyéni vállalkozó 10-nél több alkalmazottal
3. Egyéni vállalkozó	4.1. Önálló (egyéni vállalkozó) alkalmazott nélkül
	3.1.2. Alkalmazottal nem rendelkező jogi személyiségű társas vállalkozás tagja
	3.2.2. Alkalmazottal nem rendelkező jogi személyiség nélküli társas vállalkozás tagja
4. Szövetkezeti tag	2. Szövetkezeti tag
5. Segítő családtag	5. Segítő családtag
6. Foglalkoztatási státus szerint nem besorolható személy	6. Foglalkoztatási státusz szerint nem besorolható személy

A munkaerő-felmérésben a foglalkoztatottaknak a foglalkoztatási viszony alapján alkalmazott csoportosítása a következő:

Alkalmazott: a vállalkozásnál, költségvetési, társadalombiztosítási, illetve nonprofit szervezetnél, egyéni vállalkozónál rendszeres jövedelemszerző munkával rendelkező munkavállaló, beleértve a szezonális munkást, a vonatkozó héten munkát végző alkalmi munkást, a dolgozó diákot. A kategóriába sorolásnak nem feltétele, hogy a munkavégzés legális keretek között történjen. Az alkalmazott pénzbeni vagy természetbeni díjazásban részesül, mely egyáltalán nem, vagy döntően nem függ a gazdálkodó szervezet eredményétől.

Szövetkezeti tag: az a személy, aki a szövetkezettel munkavégzési kötelezettséggel járó tagsági viszonyban áll.

Társas vállalkozás tagja: az a személy, aki a társas vállalkozással munkavégzési kötelezettséggel járó tagsági viszonyban áll.

Egyéni vállalkozó: az a személy, aki saját vállalkozásában munkát végez. A kategórián belül megkülönböztetjük az alkalmazottal és az alkalmazott nélkül tevékenykedő egyéni vállalkozót.

Segítő családtag: a háztartás azon tagja, aki a háztartáshoz tartozó gazdaság, vállalkozás tevékenységében rendszeresen részt vesz, ezért a munkájáért fizetséget nem kap, csak a háztartás tagjaként részesül a gazdaság, vállalkozás eredményeiből. A magyar munkaerő-felmérésnél a segítő családtagokra is az egyórás kritérium érvényes.

8.2.4. A legmagasabb iskolai végzettség

A magyar iskolarendszer az utóbbi években átalakuláson ment keresztül. A közoktatásban az osztályokat folyamatosan számozzák, a középiskola a 9. osztállyal folytatódik és a 15. osztállyal, az érettségit adó post-secondary osztállyal zárul. Az általános iskolában lehetővé vált 10 osztály elvégzése. A középiskola szakmát, illetve érettségit adó iskolákból áll. A szakmát adó szakiskolákban a 9–10. évfolyam az alapozó oktatás, a 11. (néha a 12.) évfolyamon szakmai oktatás folyik, míg az érettségit adó középiskolákban a 9–12. évfolyam az alapozó oktatásé, és a 13–14. (néha 15.) évfolyamon kapják meg az ide járó tanulók a szakmai képzést. Gimnáziumba az 5., 7. vagy 9. osztálytól lehet járni.

A már meglévő és az új végzettségek egységes rendszerbe foglalása alapján az iskolarendszerbe a következő iskolatípusok tartoznak:

- **alsó fokú iskola**
  - általános iskola
  - gyógypedagógiai oktatási intézmények
- **középfokú iskola**
  - gimnázium
  - szakközépiskola
  - szakiskola (szakmunkásképző)
  - speciális szakiskolák
- **felsőfokú iskola**
  - egyetem
  - főiskola
  - akkreditált felsőfokú iskola.

Az iskolarendszerű oktatás keretében szerzett végzettséget magukba foglaló adatok között nem szerepelnek:

- a tanfolyami szakoktatás keretében szerzett, Országos Képzési Jegyzék által tartalmazott végzettségek;
- a felsőfokú végzettségű szakemberek továbbképzése keretében szerzett

- (szakvizsgák, szakmérnöki, szakorvosi, szakközgazdász oklevél);
- a Marxizmus-Leninizmus Esti Egyetemen államvizsga letétele nélkül szerzett, valamint
- az általános iskolára épülő alapfokú ipari vagy mezőgazdasági szakmai ismereteket nyújtó továbbképző iskolai végzettségek.

A fentieket figyelembe véve a vizsgált népesség legmagasabb iskolai végzettség szerinti besorolása a következő:

- az általános iskola 8. osztályánál kevesebbet végzetek,
- az általános iskola 8. osztályát végzetek,
- szakmunkásképzőt, szakiskolát végzetek,
- érettségizettek, beleértve az akkreditált felsőfokú végzettségűeket is,
- felsőfokú végzettségűek (főiskola, egyetem).

Az ENSZ 1997-ben újjáalakította az ISCED rendszerét annak érdekében, hogy a különböző országok eltérő iskolarendszerei egységes keretet kapjanak a nemzetközi összehasonlításához. A magyarországi legmagasabb iskolai végzettségek ISCED szerinti besorolása a következő:

- ISCED 1: általános iskola 8 osztályánál alacsonyabb végzettség
- ISCED 2: befejezett általános iskola (8. osztály)
- ISCED 3a: érettségi (szakközépiskola, gimnázium 12. osztály)
- ISCED 3c: szakmunkásképző, szakiskola (11–12. osztály)
- ISCED 4a: érettségi utáni szakképzés (13–14. osztály)
- ISCED 4c: szakmunkások érettségit adó középiskolája
- ISCED 5a: főiskolai és egyetemi végzettség
- ISCED 5b: akkreditált felsőfokú végzettség, felsőfokú szaktanfolyam
- ISCED 6: PhD., DLA végzettségek

8.2.5. Területi osztályozás

A NUTS (Nomenclature of Territorial Units for statistics) nemzetközi területi osztályozási rendszer háromszintű. A NUTS1 az ország, a NUTS2 a régió és a NUTS3 a megye szintje. Ennek megfelelően Magyarország 7 statisztikai régiót foglal magába, melyek a következők:

- HU01 Közép-Magyarország
  - HU011 Budapest
  - HU012 Pest megye
- HU02 Közép-Dunántúl
  - HU021 Fejér megye
  - HU022 Veszprém megye
  - HU023 Komárom-Esztergom megye

- HU03 Nyugat-Dunántúl
  - HU031 Győr-Moson-Sopron megye
  - HU032 Vas megye
  - HU033 Zala megye
- HU04 Dél-Dunántúl
  - HU041 Baranya megye
  - HU042 Somogy megye
  - HU043 Tolna megye
- HU05 Észak-Magyarország
  - HU051 Borsod-Abaúj-Zemplén megye
  - HU052 Heves megye
  - HU053 Nógrád megye
- HU06 Észak-Alföld
  - HU061 Hajdú-Bihar megye
  - HU062 Jász-Nagykun-Szolnok megye
  - HU063 Szabolcs-Szatmár-Bereg megye
- HU07 Dél-Alföld
  - HU071 Bács-Kiskun megye
  - HU072 Békés megye
  - HU073 Csongrád megye

9. KÉRDŐÍVEK

10. MELLÉKLET

10.1. Kiadványok, amelyekben használtuk a munkaerő-felmérés eredményeit

Periodikák

Gyorsjelentés (2000-től folyamatosan, havonta).
Munkaerő-piaci jellemzők (1996 I. negyedévéől folyamatosan, negyedévente).
Munkaerő-felmérés, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996 (Adattár).
A munkaerő-felmérés idősorai (Adattár), 1997, 1998, 1999, 2000, 2001
Foglalkoztatottság és kereseti arányok, (Munkaügyi Adattár) (1967-től évente folyamatosan).
Főbb munkaügyi folyamatok (negyedévente).
Munkaerőmérleg (1980-tól évente folyamatosan összehasonlítható idősorokkal).

Fontosabb önálló kiadványok

A tartós munkanélküliség alakulása a Munkaerő-felmérés adatai alapján 1992–1994, 1994–1995.
Munkaerő-piaci folyamatok, munkanélküliség (Eltérés és azonosság a regisztrált munkanélküliek és az ILO-definíció szerinti munkanélküliek állományában) 1995.
A fiatalok munkaerő-piaci helyzete (A munkaerő-felméréshez kapcsolódó kiegészítő felvételek alapján) 1997, 1998, 1999, 2001.
Munkaerő-forgalom 1993-1996, 1993-1997, 1993-1998, 1993-1999, 2001.
Foglalkozási szerkezet 1994, 1999, 2000.
A nők munkaerő-piaci helyzete, 2001.
A munkabalesetek és a munkával kapcsolatos kérdések, 2001.

10.2. A ksh módszertani kiadványsorozataiban eddig megjelent kötetek

Nemzetközi Módszertani Füzetek

1. A polgári nemzeti jövedelemstatisztikák módszertana, 1956
2. A ráfordítás-kibocsátás (input-output) rendszer vázlatos ismertetése, 1957
3. A polgári beruházási statisztika egyes módszertani kérdései, 1959
4. Volumenindexek számítása tőkés országokban, 1959
5. Az életszínvonal nemzetközi összehasonlításánál alkalmazott mutató-számok kiválasztása, 1960
6. Az idényszerű változások mérésének és kiküszöbölésének statisztikai módszerei, 1964
7. A magyar népgazdaság M-1. statisztikai makromodellje, 1965
8. Szimuláció statisztikai makromodellel, 1966

Ökonometriai Füzetek

9. Szezonális kiigazítási eljárások összehasonlítása, 1968
10. Az időjárás és a mezőgazdasági termelési eredmények, 1968
11. Információelméleti mérőszámok alkalmazása a gazdasági elemzésben, 1970
12. Az M-4. modell: input-output összefüggéseket tartalmazó ökonometriai modell, 1973
13. Idősorok sztochasztikus modelljei, 1977
14. Az aggregáció problémája a gazdasági elemzésben, 1977
15. Bevezetés a spektrálanalízisbe, 1978
16. Termelési függvények a gazdasági elemzésben, 1979

Módszertani Füzetek

1. Az ágazati kapcsolatok mérlege (A dinamikai összehasonlítás problémái), 1966
2. A termelékenység dinamikájának mérése az iparban, 1967
3. A magyar háztartás-statisztikai megfigyelés, 1968
4. Az ipari termelés indexei, 1968
5. A népgazdasági energiamérleg, 1968
6. A külkereskedelmi áruforgalmi statisztika módszertana, 1969
7. Az ipari árindexek számítási módszere, 1970
8. A piaci árindexek számítási módszere, 1971
9. A népgazdasági mérlegrendszer módszertana, 1973
10. A külkereskedelmi árstatisztika módszere, 1972
11. A beruházási árindexek számítási módszere, 1972
12. A ráfordítások hatékonyságának mutatószámrendszere az iparban, 1973
13. A kiskereskedelmi árstatisztika módszere, 1974
14. Építőipari árstatisztika, 1975
15. Közhasználatú közlekedési statisztika, 1976
16. A magánkisipar értéki mutatóinak számítási módszere, 1976
17. A külkereskedelmi árstatisztika módszere, 1977
18. Az ipar gyártási ágainak rendszere, 1976

Statisztikai Módszertani Füzetek

1. Bevezetés az időszori módszerek gyakorlatába, 1982
2. Az állatállomány számbavételének módszere Magyarországon, 1982
3. A népességtovábbszámítás módszere, 1982
4. A piaci statisztika módszere, 1983
5. A nemzetközi idegenforgalom határstatisztikai megfigyelésének módszertana, 1983
6. Módszertan és esettanulmányok a regressziószámítás köréből, 1983
7. Egységes Lakossági Adatfelvételi Rendszer (ELAR), 1984
8. Az ipari rendelésállomány alakulásának statisztikai vizsgálati módszerei, 1984
9. A külkereskedelmi forgalom statisztikájának módszertana, 1984
10. A beruházás ár- és költségindexek számítási módszere, 1984

11. Az időmérleg vizsgálat módszertana az 1976-77. évi felvétel alapján, 1985
12. Kereseti függvény meghatározásának módszere, 1985
13. A gépállomány korának, műszaki színvonalának és kapacitás-kihasználásának mérési módszerei az iparban, 1985
14. A mezőgazdasági termelési érték számításának módszere, 1985
15. Az építőipar árstatisztikai módszertana, 1985
16. Többváltozós matematikai-statisztikai módszerek együttes alkalmazásának bemutatása egy esettanulmány segítségével, 1985
17. Az ipari árindexek számítási módszere, 1985
18. A lakosság kereseti struktúrájának összehasonlító vizsgálata LES, AIDS és ROTTERDAM modellekkel, 1985
19. A mezőgazdasági és az erdőgazdálkodási árstatisztika módszere, 1986
20. A magyar háztartás-statisztikai megfigyelés módszertana, 1986
21. A külkereskedelmi árstatisztika módszere, 1986
22. A társadalmi mobilitás vizsgálat módszertana az 1983. évi felvétel alapján, 1986
23. A környezetstatisztika módszertana (Az ENSZ környezetstatisztikai keretrendszere), 1986
24. Az ELAR minta és az 1984. évi mikrocenzus mintájának kiválasztási eljárása, 1987
25. Az Ágazati Kapcsolatok Mérlege szerkesztésének és mutatórendszerének módszertana, 1987
26. Módszertani ajánlás az újszülött populáció vizsgálatára, a hátrányos helyzetet előidéző okok feltárására, 1987
27. A környezetstatisztika módszertana II. Az ENSZ EGB környezet-statisztikai osztályozásai, 1987
28. A környezetstatisztika módszertana III. (A területfelhasználási statisztika környezeti vonatkozásai. Finnország-Magyarország-Svédország), 1987
29. A környezetstatisztika módszertana IV. (A KGST környezetstatisztikai mutatószámrendszere.)
30. A kiskereskedelmi árstatisztika módszere, 1989
31. A kisipari árstatisztika módszertana, 1989
32. Árindexek mintavételi hibájának számítása; alkalmazás a kiskereskedelmi árindexre, 1990
33. A hozzáadottérték-súlyozású ipari termelési index számításának módszertana, 1994
34. A külkereskedelmi statisztika módszertana, 1994
35. Iparstatisztika. Rövid távú mutatók: termelés, értékesítés, rendelésállomány, 1996
36. A külkereskedelmi árindex számításának módszertana, 1997
37. A háztartási költségvetési felvétel módszertana, 1997
38. A munkaerő-felmérés módszertana, 1998
39. A fogyasztóiár-statisztika módszere, 2000